

סוגיה א: תחילת זמן הזכרת גשמים

רקע

שני הפרקים הראשונים במסכת תענית עוסקים בתעניות גשמים, שהן תעניות שהציבור מתענה מפני שלא יורדים גשמים. המשנה מקדימה למשניות העוסקות בזמני התעניות של משניות העוסקות בזמני הזכרת גשמים ושאלתם.

מקורות

- א. ב. ג. "מאימתי מזכירין גבורות גשמים... והא לבתר דליסמכוהו"
 ב. רש"י ב: ד"ה משעת הנחתו [הגהות מהר"ב רנשבורג אות א]
 תוס' ב: ד"ה משעת
 ג. רמב"ם הל' תפילה פ"ב הט"ו

הסבר הסוגיה

"מאימתי מזכירין גבורות גשמים רבי אליעזר אומר מיום טוב הראשון של חג ר'
 יהושע אומר מיום טוב האחרון של חג". [משנה ב.]

נחלקו התנאים ממתי מזכירים גבורות גשמים:
 רבי אליעזר: משעת נטילת לולב - מיום טוב הראשון של חג.
 רבי יהושע דמתניתין: מיום טוב אחרון של חג.
 רבי יהודה: ממוסף של יום טוב אחרון של חג.
 רבי יהושע דברייטא: משעת הנחת לולב - מליל יום טוב אחרון של חג [עיין הגהות מהר"ב רנשבורג ב:].
 רבי יהודה בן בתירה: מהיום השני של החג.
 רבי עקיבא: מהיום הששי של החג.

רבי יהושע ורבי יהודה סוברים שהזכרת גשמים צמודה לשאלת גשמים, ומזכירים גשמים רק בזמן שאנו רוצים את הגשמים. גשמים בחג סימן קללה, ולכן מאחרים את הזכרתם לאחר סוכות. רבי אליעזר, רבי יהודה בן בתירה ורבי עקיבא סוברים שהזכרת גשמים אינה צמודה לשאלת גשמים. שואלים גשמים מזמן שמעוניינים בירידתם, ומזכירים משעה שעקרונית ראויה לגשמים. רבי יהודה בן בתירה ורבי עקיבא סוברים שמצות ניסוך המים קשורה לגשמים, והשעה שמקיימים מצות ניסוך המים היא השעה הראויה לגשמים. רבי אליעזר סובר שלולב בא לרצות על המים, והשעה שמקיימים מצות לולב היא השעה הראויה לגשמים.